

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

БРАСЛАВЕЦЬ ЯН ЮРІЙОВИЧ

УДК 342.9:339.137(477)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПІДТРИМКИ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ В УКРАЇНІ**

12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право»

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2026

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Закладі вищої освіти «Міжнародний університет бізнесу і права», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, професор
НЕНЬКО Сергій Сергійович,
ЗВО «Міжнародний університет бізнесу і права»,
ректор

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
ТЕРЕМЕЦЬКИЙ Владислав Іванович,
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова
Національної академії наук України»,
завідувач сектору проблем реалізації
господарського законодавства відділу
проблем модернізації господарського
права та законодавства

кандидат юридичних наук, професор
ЙОСИФОВИЧ Данило Ігорович,
Львівський державний університет
внутрішніх справ,
професор кафедри оперативно-розшукової
діяльності Навчально-наукового інституту
з підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції

Захист відбудеться «22» жовтня 2026 року о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.884.04 Одеського державного університету внутрішніх справ за адресою: 65014, м. Одеса, вул. Успенська, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеського державного університету внутрішніх справ за адресою: 65000, м. Одеса, пров. Сабанський, 4.

Автореферат розіслано «17» вересня 2026 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О.В. Ковальова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. У сучасних умовах трансформації системи публічного адміністрування та розвитку правової держави особливого значення набуває забезпечення ефективного функціонування економічної конкуренції як базового елемента ринкової економіки та інструменту реалізації публічного інтересу. В умовах інтеграції України до європейського правового простору конкуренція розглядається як один із ключових індикаторів якості державного управління, рівня відкритості ринку та ефективності взаємодії держави і суб'єктів господарювання. У цьому контексті адміністративно-правове забезпечення підтримки економічної конкуренції виступає важливим напрямом діяльності органів публічної влади, у межах якого реалізуються функції регулювання, контролю та запобігання порушенням у сфері господарської діяльності.

Актуальність дослідження зумовлюється тим, що в умовах реформування системи державного управління, децентралізації влади та впровадження європейських стандартів належного врядування суттєво зростає значення ефективних адміністративно-правових механізмів забезпечення конкуренції. Практика правозастосування свідчить про наявність низки проблем, пов'язаних із фрагментарністю нормативного регулювання, недостатньою узгодженістю повноважень органів публічної адміністрації, значним обсягом дискреційних повноважень та відсутністю єдиних процедурних стандартів прийняття рішень у конкурентно-чутливих сферах. Це ускладнює реалізацію державної конкурентної політики та негативно впливає на рівень правової визначеності для суб'єктів господарювання.

Додаткової актуальності зазначеній проблематиці надає процес європейської інтеграції України, який передбачає гармонізацію національного законодавства із правом Європейського Союзу у сфері захисту економічної конкуренції. Запровадження європейських стандартів потребує змістовної адаптації адміністративних процедур, інституційних моделей та підходів до здійснення публічного контролю за дотриманням конкурентного законодавства, а не формального запозичення окремих норм. У цьому зв'язку особливого значення набуває дослідження конкуренції як об'єкта публічного адміністрування та визначення ефективних адміністративно-правових інструментів її забезпечення.

У сучасній адміністративно-правовій науці питання забезпечення підтримки економічної конкуренції розглядаються переважно крізь призму матеріально-правового регулювання та діяльності антимонопольних органів. Водночас комплексне адміністративно-правове осмислення конкуренції як системного явища, що формується через сукупність управлінських рішень, процедурних механізмів і принципів діяльності органів публічної адміністрації, залишається недостатньо розробленим. Потребує подальшого наукового дослідження визначення юридичної природи адміністративно-правового забезпечення конкуренції, його місця в системі адміністративного права, а також критеріїв оцінювання ефективності відповідного правового впливу.

Проблематика адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції пов'язана з більш широкими питаннями організації публічного адміністрування, функціонування адміністративних процедур і забезпечення прав суб'єктів господарювання у відносинах із державою. Окремі аспекти цих питань досліджувалися у працях вітчизняних учених, серед яких В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, Ю. П. Битяк, В. В. Галуцько, В. К. Колпаков, Т. О. Коломоєць, А. Т.

Комзюк, О. В. Кузьменко, І. Б. Коліушко, В. П. Тимошук, Р. С. Мельник та інші. У їхніх роботах закладено теоретичні основи адміністративного права, досліджено проблеми адміністративної процедури та діяльності органів публічної адміністрації. Безпосередньо до проблематики адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції звертали увагу Д. А. Антонюк, С. І. Бевз, М. М. Бліхар, І. В. Бойко, А. В. Боровик, Г. С. Буга, В. С. Воюцька, Т. В. Гарасім, Т. С. Гудіма, Ю. В. Григоряк, О. П. Дзісяк, В. В. Добровольська, І. В. Доленко, А. В. Замрига, О. О. Леонов, А. А. Нікітін, І. О. Ніколаєнко, В. Г. Панченко, Я. В. Петруненко, О. П. Подцерковний, С. Л. Серов, М. М. Тимошевич, Ю. М. Фролова, О. В. Червякова, В. Р. Шишлюк та інші. Однак зазначене питання потребує додаткового дослідження особливо в умовах воєнного стану.

Серед зарубіжних дослідників, які зробили внесок у розвиток теорії управління, регулювання економічних процесів і функціонування публічної влади, слід відзначити Р. Акоффа, І. Ансоффа, Г. Мінцберга, М. Вебера, А. Файоля та інших. Їхні наукові підходи створюють теоретичне підґрунтя для аналізу механізмів державного впливу на економічні процеси та організації управлінської діяльності.

Водночас у більшості наукових праць основна увага приділяється окремим аспектам конкурентного права або загальним питанням публічного адміністрування, тоді як адміністративно-правове забезпечення підтримки економічної конкуренції як цілісне явище не отримало належного комплексного дослідження. Недостатньо розробленими залишаються питання визначення меж дискреційних повноважень органів публічної влади у конкурентно-чутливих сферах, забезпечення процедурних гарантій під час прийняття рішень, а також впровадження превентивних механізмів захисту конкуренції.

Усе це свідчить про необхідність здійснення комплексного адміністративно-правового дослідження засад забезпечення підтримки економічної конкуренції в Україні, визначення її місця в системі публічного адміністрування та вироблення науково-обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення відповідного правового регулювання та практики його застосування.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обрана тема дослідження належить до пріоритетних у галузі адміністративного права. Напрямок дисертаційного дослідження обрано з урахуванням положень Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015); Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, (затвердженої постановою загальних 19 зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р.); Національної економічної стратегії на період до 2030 року (затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179). Тема відповідає пріоритетному напрямку «Удосконалення адміністративної діяльності суб'єктів владних повноважень» Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 року №12-21, та темі науково-дослідних робіт Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (номер державної реєстрації 0123U103538), а також тематиці науково-дослідних робіт кафедри адміністративного-правових дисциплін Одеського державного університету

внутрішніх справ «Забезпечення адміністративно-правовими засобами прав і свобод людини і громадянина в Україні» (номер державної реєстрації 0125U001209).

Мета і завдання дослідження. *Мета* дослідження полягає у визначенні теоретико-методологічних та інституційно-процедурних засад адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції в Україні, виявленні проблем його реалізації та обґрунтуванні напрямів удосконалення відповідного механізму в умовах європейської інтеграції.

Для реалізації поставленої мети передбачено розв'язання таких *завдань*:

- з'ясувати соціально-правову природу економічної конкуренції та визначити її значення як об'єкта адміністративно-правового забезпечення;
- дослідити добросовісну конкуренцію як елемент економічного публічного порядку та адміністративно-правовий інструмент забезпечення публічного інтересу;
- проаналізувати нормативно-інституційні засади регулювання економічної конкуренції в Україні та Європейському Союзі;
- визначити концептуально-методологічні основи дослідження адміністративно-правового регулювання конкуренції;
- охарактеризувати систему органів публічної адміністрації у сфері забезпечення та захисту економічної конкуренції та встановити особливості їх компетенції і взаємодії;
- дослідити адміністративні провадження у системі забезпечення та захисту економічної конкуренції, визначити їх правову природу, види та стадії;
- з'ясувати зміст і значення судового контролю за рішеннями органів публічної адміністрації у сфері конкуренції;
- виявити основні проблеми реалізації адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції у сучасній правозастосовній практиці;
- дослідити стандарти належного врядування у сфері захисту конкуренції та обґрунтувати можливості їх адаптації у системі публічного адміністрування України;
- розробити пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері забезпечення та захисту економічної конкуренції в системі публічного адміністрування України.

Предметом дослідження є адміністративно-правові засади забезпечення підтримки економічної конкуренції в Україні.

Теоретичну основу дослідження становлять праці вітчизняних і зарубіжних учених у галузі адміністративного права, теорії держави і права, теорії публічного управління, а також конкурентного права.

Нормативну основу дисертаційного дослідження становлять Конституція України, закони України, зокрема законодавство у сфері захисту економічної конкуренції, а також підзаконні нормативно-правові акти, що регулюють діяльність органів публічної адміністрації у відповідній сфері.

Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять офіційні документи органів державної влади України, матеріали правозастосовної практики, зокрема практика Антимонопольного комітету України, адміністративних і господарських судів, а також нормативні акти та офіційні документи інституцій Європейського Союзу та інших держав.

Методи дослідження. Методологічна база дисертаційного дослідження ґрунтується на загальнонаукових та спеціально-юридичних методах наукового пізнання. Зокрема, застосовано *методи аналізу та синтезу*, за допомогою яких здійснено характеристику сутності економічної конкуренції як об'єкта публічного адміністрування, розкрито її правову природу та визначено місце в системі адміністративно-правового регулювання (підрозділ 1.1). *Діалектичний метод* використано для дослідження розвитку правового регулювання економічної конкуренції, еволюції підходів до її адміністративно-правового забезпечення, а також формування сучасної моделі державної конкурентної політики в умовах європейської інтеграції (підрозділи 1.2, 1.3). Застосування *системно-структурного методу* дозволило дослідити місце економічної конкуренції у системі публічного адміністрування, визначити структурні елементи механізму її забезпечення та взаємозв'язок між повноваженнями органів публічної адміністрації (підрозділ 2.1). *Метод системного аналізу* використано під час дослідження принципів забезпечення конкуренції, організаційних засад функціонування відповідної системи, а також правових механізмів реалізації державної конкурентної політики (підрозділи 2.2, 2.3). *Структурно-функціональний метод* дав можливість дослідити адміністративно-правовий інструментарій забезпечення підтримки економічної конкуренції, визначити функціональну роль Антимонопольного комітету України та інших суб'єктів публічної адміністрації у цій сфері (підрозділ 2.1). За допомогою *порівняльно-правового методу* проведено аналіз європейського досвіду правового регулювання конкуренції та організації діяльності органів конкурентної політики, а також визначено можливості його адаптації у національну правову систему (підрозділи 1.3, 3.2). *Формально-юридичний метод* застосовано для аналізу нормативно-правових актів, що регулюють сферу забезпечення підтримки економічної конкуренції, а також для формулювання пропозицій щодо вдосконалення адміністративного законодавства України у цій сфері (підрозділи 1.3, 2.1–2.3, 3.2, 3.3). *Логіко-семантичний метод* використано для уточнення та розвитку понятійно-категоріального апарату дослідження, зокрема під час визначення змісту понять «економічна конкуренція», «адміністративно-правове забезпечення конкуренції», «дискреційні повноваження у конкурентно-чутливих сферах» (підрозділи 1.1, 1.3, 2.2). *Логіко-правовий метод* дав змогу обґрунтувати сучасні тенденції розвитку адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції та сформулювати напрями його подальшого вдосконалення (підрозділ 3.3).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що у дисертації здійснено комплексне дослідження адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції в Україні з урахуванням сучасних доктринальних підходів, правозастосовної практики та європейських стандартів належного врядування. Основні з них такі:

уперше:

– сформульовано цілісну адміністративно-правову концепцію економічної конкуренції як комплексного публічно-правового інституту, що функціонує на нормативному, інституційному, процедурному та аксіологічному рівнях і поєднує економічний, правовий та соціальний виміри, у зв'язку з чим конкуренцію обґрунтовано як самостійну публічну цінність та критерій правомірності діяльності публічної влади;

– запропоновано авторське визначення адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції як системи правових норм, адміністративних процедур, інституційних механізмів і практик публічного адміністрування, спрямованих на формування, підтримання та відновлення конкурентного середовища, а також на мінімізацію адміністративних рішень і дій, здатних створювати необґрунтовані бар'єри входу, вибіркові переваги чи інші антиконкурентні викривлення, що дозволяє розглядати адміністративно-правове забезпечення конкуренції крізь призму впливу конкурентно-чутливих управлінських рішень;

– обґрунтовано поняття конкурентно-чутливого управлінського рішення як індивідуального або нормативного акта публічної адміністрації, що прямо чи опосередковано впливає на умови доступу до ринку, створює вибіркові переваги або бар'єри входу та здатний спричинити недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції, а також визначено критерії віднесення управлінських рішень до такого виду;

– розроблено тест конкурентної нейтральності адміністративної процедури як універсальний інструмент оцінювання якості підготовки та ухвалення конкурентно-чутливих рішень, який охоплює перевірку легітимної мети втручання, визначеності критеріїв допуску або умов діяльності, реальності участі заінтересованих осіб, наявності аналізу менш обтяжливих для конкуренції альтернатив та механізму перегляду або самокорекції помилкового рішення;

удосконалено:

– доктринальні підходи до розуміння добросовісної конкуренції, яку, на відміну від традиційного вузького тлумачення, визначено як самостійний елемент економічного публічного порядку та адміністративно-правовий інструмент забезпечення публічного інтересу, що одночасно виступає ціннісно-нормативною основою конкурентного правопорядку і критерієм якості публічного адміністрування;

– підхід до визначення нормативно-інституційних засад регулювання економічної конкуренції, які запропоновано розглядати не як сукупність ізольованих антимонопольних приписів, а як цілісну систему взаємопов'язаних правових норм, принципів, компетенцій та організаційно-процедурних механізмів публічного впливу на конкурентне середовище;

– класифікацію адміністративних проваджень у сфері забезпечення та захисту економічної конкуренції шляхом виокремлення превентивних, юрисдикційних, коригувальних проваджень, а також суміжних процедурних форм у сферах публічного адміністрування, рішення в межах яких здатні створювати бар'єри входу або вибіркові переваги, що дозволяє поширити класифікацію на сферу конкурентно-чутливих управлінських рішень поза межами класичних антимонопольних проваджень;

– наукові підходи до характеристики інституційної моделі забезпечення конкуренції, зокрема шляхом визначення багаторівневої системи органів публічної адміністрації у цій сфері, встановлення центрального місця Антимонопольного комітету України як спеціалізованого органу конкурентної політики та обґрунтування фрагментації компетенцій як самостійного адміністративно-правового ризику для стабільності конкурентного середовища;

– теоретичні положення щодо процесуальних гарантій у конкурентних провадженнях, а також у процедурах підготовки та ухвалення конкурентно-чутливих

управлінських рішень, зокрема в частині обов'язковості стабільності провадження, визначеності проміжних процесуальних актів, розширеного процесуального статусу заінтересованих осіб, належного мотивування рішень та прозорого використання економічного аналізу як умови законності й передбачуваності адміністративного акта;

– наукові підходи до розуміння судового контролю у сфері конкуренції, який обґрунтовано як обов'язковий елемент адміністративно-правового механізму забезпечення підтримки економічної конкуренції та запропоновано здійснювати за трьома взаємопов'язаними напрямками: перевірка процедурної законності, доказової достатності рішення та меж реалізації дискреційних повноважень із застосуванням критеріїв пропорційності, обґрунтованості й недискримінації;

набули подальшого розвитку:

– положення про превентивний характер адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції, які розширено через обґрунтування необхідності попереднього проєктування конкурентно-дружнього регулювання, оцінювання конкурентних наслідків нормативних та індивідуальних рішень і вбудовування конкурентних критеріїв у поточну діяльність органів публічної влади;

– наукові уявлення про засади добросовісної конкуренції, зміст яких конкретизовано шляхом їх поширення на поведінку учасників ринку та діяльність органів публічної влади у сферах публічних закупівель, ліцензування, дозвільної діяльності, надання адміністративних послуг, державної допомоги та регуляторної політики;

– доктринальні положення щодо співвідношення української та європейської моделей регулювання конкуренції, які розвинено шляхом доведення, що ключова відмінність між ними полягає у місці конкуренції в системі публічного адміністрування: у праві Європейського Союзу вона функціонує як базовий принцип організації регуляторної діяльності, тоді як в Україні тривалий час переважав реактивний підхід до її захисту;

– методологічні засади дослідження адміністративно-правового регулювання конкуренції, які дістали подальший розвиток через інтеграцію системно-структурного, функціонального та порівняльно-правового підходів в єдину аналітичну рамку, придатну для оцінювання нормативного, інституційного, процедурного й ціннісного вимірів конкурентного правопорядку;

– наукові положення щодо стандартів належного врядування у сфері захисту конкуренції, які конкретизовано через виділення їх ключових складових, а саме: конкурентної нейтральності публічної влади, процедурної якості правозастосування, координаційної узгодженості органів публічної адміністрації та змістовного судового контролю за конкурентно-чутливими рішеннями;

– підходи до обмеження адміністративної дискреції у конкурентно-чутливих сферах, які розвинено шляхом розмежування дискреції допуску та дискреції умов, а також обґрунтування необхідності нормативної конкретизації критеріїв вибору між допустимими варіантами рішення із закріпленням обов'язку органу мотивовано пояснювати співмірність, необхідність і прийнятність обраного варіанта;

– теоретико-прикладні положення щодо вдосконалення адміністративно-правового механізму забезпечення підтримки економічної конкуренції в Україні, які розвинено через обґрунтування переходу від фрагментарної та реактивної моделі до превентивної, процедурно впорядкованої та інституційно узгодженої системи, що

передбачає запровадження мінімального конкурентного процедурного стандарту, оцінки впливу управлінських рішень на конкуренцію, посилення координації між Антимонопольним комітетом України та іншими органами публічної влади, а також розширення меж змістовного судового контролю.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані у дисертації теоретичні положення, висновки та пропозиції можуть бути використані у різних напрямках практичної діяльності, зокрема у:

– *науковій діяльності* – як теоретико-методологічне підґрунтя для подальших наукових досліджень проблем адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції, розвитку інституційного та процедурного механізму її забезпечення, а також удосконалення правових засад публічного адміністрування у конкурентній сфері (акт впровадження в наукову діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ від 27.03.2026 року);

– *правотворчій діяльності* – під час підготовки та вдосконалення нормативно-правових актів, що регулюють сферу забезпечення та захисту економічної конкуренції, зокрема при розробленні змін до законодавства про захист економічної конкуренції, адміністративну процедуру, державну допомогу суб'єктам господарювання, діяльність органів конкурентної політики та інших актів, що визначають умови функціонування конкурентного середовища та процедурні гарантії прийняття конкурентно-чутливих рішень;

– *правозастосовній діяльності* – з метою підвищення ефективності діяльності органів публічної адміністрації у сфері забезпечення та захисту економічної конкуренції, удосконалення адміністративних процедур у конкурентно-чутливих сферах, підвищення якості мотивування управлінських рішень, обмеження надмірної адміністративної дискреції та забезпечення конкурентної нейтральності публічної влади (акт впровадження в практичну діяльність АО «Південно-Українська Міжнародна асоціація адвокатів» від 30.03.2026 року);

– *освітньому процесі* – під час підготовки підручників, навчальних посібників і методичних матеріалів, у викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративне право Європейського Союзу», «Адміністративний процес», а також інших навчальних курсів, пов'язаних із дослідженням правових засад функціонування публічної адміністрації та забезпечення підтримки економічної конкуренції (акт впровадження в освітній процес Одеського державного університету внутрішніх справ від 27.03.2026 року).

Особистий внесок здобувача. Основні наукові результати отримані автором самостійно на основі аналізу наукових публікацій, законодавства та матеріалів правозастосовної практики у сфері адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції в Україні. У співавторстві опублікована одна наукова праця (Braslavets Y., Kapitanets S. European standards of fair competition in public administration of Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 12. No. 1. 2026. P. 248–255), частка здобувача в якій складає 50 %, а саме проаналізовано впровадження принципів чесної конкуренції та належного врядування в адміністративні процедури, а також особливості створення умов відкритої конкуренції за доступ до державних ресурсів в Україні.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки та узагальнення, сформульовані у дисертаційному дослідженні, були апробовані під час участі автора у міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях,

зокрема: «Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права» (Кременчук, 5–7 грудня 2024 р.), «Theoretical foundations of law, public management and practice of their application» (Riga, Latvia, 25–26 грудня 2024 р.), «Актуальні проблеми юридичної науки та практики у воєнний період» (Львів–Торунь, 10 жовтня 2025 р.), «Актуальні питання розвитку науки, економіки та соціуму в умовах війни та повоєнного відновлення» (Вінниця, 16–17 жовтня 2025 р.), «Стан та перспективи розвитку адміністративного права України» (Одеса, 24 жовтня 2025 р.).

Публікації. Основні науково-обґрунтовані результати проведеного дослідження відображені у 11 одноосібних наукових публікаціях за темою дисертації, серед яких 6 наукових статей, у тому числі 5 статей, опублікованих у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, 1 стаття – у періодичному виданні іноземної держави, а також 5 тез доповідей на міжнародних та всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 262 сторінки, з них основний текст – 202 сторінки, список використаних джерел – 32 сторінки (250 найменувань), додатки – 11 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано вибір теми дослідження, визначено стан її наукової розробки, зв'язок із науковими програмами, мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, методологічні засади, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про апробацію та публікації здобувача.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні основи адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції» містить чотири підрозділи, у яких розкрито соціально-правову природу конкуренції, визначено місце добросовісної конкуренції в економічному публічному порядку, проаналізовано нормативно-інституційні засади регулювання конкуренції в Україні та Європейському Союзі, а також сформовано концептуально-методологічну основу дослідження відповідного адміністративно-правового механізму.

У підрозділі 1.1 *«Соціально-правова природа конкуренції та її адміністративно-правового забезпечення»* розкрито конкуренцію як комплексне економіко-правове та соціальне явище, яке в умовах сучасної держави виходить за межі суто ринкового суперництва між суб'єктами господарювання і набуває значення самостійного об'єкта публічного адміністрування. Продемонстровано, що конкуренція виконує не лише економічну функцію розподілу ресурсів та стимулювання ефективності, а й правову та соціальну функції, оскільки безпосередньо пов'язана із забезпеченням рівності можливостей, відкритості ринку, захистом прав споживачів і недопущенням надмірної концентрації економічної влади.

Встановлено, що сучасне розуміння конкуренції передбачає активну роль держави не лише у припиненні монополістичних чи антиконкурентних практик, а й у створенні правових та інституційних умов, за яких саме публічне регулювання не стає джерелом необґрунтованих обмежень конкуренції. Обґрунтовано, що адміністративно-правове забезпечення підтримки економічної конкуренції доцільно розглядати як систему правових норм, адміністративних процедур, інституційних механізмів і практик публічного адміністрування, спрямованих на формування,

підтримання та відновлення конкурентного середовища. Такий підхід дозволяє відійти від розуміння забезпечення конкуренції виключно як сукупності заборон та санкцій і розглядати його як постійний напрям діяльності органів публічної влади.

Встановлено, що зміст адміністративно-правового забезпечення конкуренції охоплює як реактивні, так і превентивні елементи. Реактивний компонент пов'язаний із виявленням, припиненням та усуненням наслідків уже вчинених порушень конкурентного законодавства. Превентивний компонент передбачає попереднє проєктування регуляторних, дозвільних, контрольних та інших управлінських рішень таким чином, щоб вони не створювали необґрунтованих переваг, штучних бар'єрів входу чи інших викривлень конкурентного середовища.

Зроблено висновок, що конкуренція є одночасно результатом дії ринкових закономірностей і продуктом нормативної та управлінської діяльності держави. Саме тому її стан залежить не лише від поведінки приватних учасників ринку, а й від якості публічного адміністрування. У такому розумінні підтримка конкуренції стає одним із напрямів забезпечення відкритого, справедливого та передбачуваного економічного порядку.

У підрозділі 1.2 «Добросовісна конкуренція як елемент економічного публічного порядку та адміністративно-правовий інструмент забезпечення публічного інтересу» досліджено добросовісну конкуренцію як категорію, що поєднує приватноправовий і публічно-правовий зміст. Доведено, що вона має розглядатися не лише як вимога до поведінки суб'єктів господарювання, а й як нормативний орієнтир для діяльності органів публічної влади.

Обґрунтовано, що добросовісність конкурентного середовища залежить не тільки від недопущення недобросовісних дій учасників ринку, а й від характеру адміністративного впливу держави. Публічна адміністрація сама може створювати конкурентні викривлення через непрозоре регулювання, дискримінаційні умови доступу, вибіркові адміністративні переваги, непропорційні обмеження або неоднакове застосування правових вимог. У зв'язку з цим добросовісну конкуренцію розкрито через систему вимог до діяльності публічної адміністрації, серед яких рівність доступу до ринку, недискримінаційність, прозорість і передбачуваність регулювання, пропорційність адміністративного втручання, правова визначеність, належне мотивування управлінських рішень та недопущення необґрунтованих преференцій для окремих учасників ринку.

Розкрито взаємозв'язок добросовісної конкуренції, публічного інтересу та економічної безпеки. Визначено, що належне конкурентне середовище забезпечує ефективне використання ресурсів, обмежує можливості необґрунтованої концентрації економічної влади, сприяє відкритості ринків та підвищує довіру до державних інститутів. Встановлено, що саме конкурентні механізми здатні зменшувати ризики непрозорого розподілу ресурсів та сприяти формуванню економічного середовища, у якому публічні рішення приймаються на основі зрозумілих, однакових і перевірюваних критеріїв.

Особливу увагу приділено значенню конкуренції в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення. Обґрунтовано, що в таких умовах зростає потреба у прозорому розподілі бюджетних і міжнародних ресурсів, недопущенні монополізації окремих ринків, забезпеченні рівного доступу суб'єктів господарювання до державних програм, відбудовчих проєктів, закупівель та інших економічних можливостей.

У підрозділі 1.3 «Нормативно-інституційні засади регулювання економічної конкуренції в Україні та Європейському Союзі» здійснено комплексний аналіз системи правових норм, принципів та інституцій, за допомогою яких держава здійснює вплив на конкурентне середовище.

Встановлено, що українська модель ґрунтується на конституційному принципі державного захисту конкуренції та розгалуженій системі спеціального законодавства. До її нормативної основи належать акти про захист економічної конкуренції, діяльність Антимонопольного комітету України, державну допомогу суб'єктам господарювання, природні монополії, публічні закупівлі та інші сфери, у межах яких рішення органів публічної влади можуть впливати на конкурентний порядок. Проаналізовано інституційну складову цієї системи. Визначено, що центральне місце належить Антимонопольному комітету України, однак забезпечення конкуренції фактично здійснюється ширшим колом органів, включаючи органи виконавчої влади, галузевих регуляторів, органи місцевого самоврядування та інших суб'єктів публічної адміністрації. Продемонстровано поетапний характер розвитку національної моделі правового регулювання конкуренції. Водночас доведено, що тривалий час українська модель залишалася переважно реактивною. Її основний акцент був спрямований на виявлення та припинення вже вчинених порушень, тоді як оцінювання конкурентних наслідків рішень самої публічної адміністрації та їх попередження не набуло достатнього системного розвитку.

Порівняльний аналіз права Європейського Союзу засвідчив більш структурований і функціонально узгоджений підхід до забезпечення конкуренції. Встановлено, що в європейській правовій моделі конкуренція є не лише предметом окремої галузі регулювання, а одним із базових принципів функціонування внутрішнього ринку та організації регуляторної діяльності. Встановлено, що європейська модель поєднує матеріально-правові заборони, процедури контролю, вимоги до інституційної незалежності, прозорості та належного мотивування рішень. Особливого значення набуває превентивна складова, за якої можливі антиконкурентні наслідки оцінюються ще до остаточного прийняття відповідного рішення. Обґрунтовано, що європейська інтеграція України вимагає не формального перенесення окремих положень *acquis* ЄС, а глибшої трансформації публічного адміністрування. Конкурентні вимоги мають бути інтегровані у загальну систему підготовки та прийняття адміністративних і регуляторних рішень. Зроблено висновок, що наближення української моделі до європейської передбачає поступовий перехід від вузької антимонопольної логіки до ширшої моделі конкурентно орієнтованого публічного адміністрування, у межах якої кожне рішення, здатне істотно впливати на ринок, підлягає оцінці з точки зору його конкурентних наслідків.

У підрозділі 1.4 «Концептуально-методологічні основи дослідження адміністративно-правового регулювання конкуренції» сформовано методологічну основу комплексного дослідження конкуренції як об'єкта адміністративно-правового впливу та визначено систему наукових підходів, необхідних для аналізу її нормативного, інституційного, процедурного і ціннісного вимірів.

Обґрунтовано, що складність конкурентних відносин не дозволяє обмежуватися одним методом або виключно формально-юридичним аналізом нормативних положень. У зв'язку з цим використано поєднання системно-структурного, функціонального, інституційного, формально-юридичного, порівняльно-правового та інших методологічних підходів. Обґрунтовано необхідність переходу від вузького

антимонопольного бачення до концепції адміністративно-правового забезпечення конкуренції, у центрі якої перебуває якість публічного адміністрування. За такого підходу предметом дослідження є не лише дії суб'єктів господарювання, здатні порушувати конкуренцію, а й сама адміністративна діяльність держави.

Запропоновано використовувати категорію «конкурентно-чутливого управлінського рішення» як аналітичний інструмент для виокремлення нормативних та індивідуальних актів публічної адміністрації, які прямо чи опосередковано впливають на умови доступу до ринку, створення переваг, виникнення бар'єрів або інші параметри конкурентного середовища. Обґрунтовано, що саме щодо таких рішень мають застосовуватися підвищені вимоги до процедурної обґрунтованості, мотивування, прозорості, пропорційності та врахування альтернатив. Це дозволяє поєднати методологічний аналіз із практичним завданням формування більш передбачуваної та конкурентно-нейтральної моделі публічного адміністрування.

Розділ 2 «Інституційно-процедурний механізм адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції в Україні» складається з трьох підрозділів, у яких охарактеризовано систему органів публічної адміністрації у конкурентній сфері, досліджено адміністративні провадження та визначено місце судового контролю у забезпеченні законності конкурентно-чутливих рішень.

У підрозділі 2.1 *«Система органів публічної адміністрації у сфері забезпечення та захисту економічної конкуренції»* розкрито зміст компетенції суб'єктів публічної адміністрації у сферах контролю концентрацій, антиконкурентних узгоджених дій, державної допомоги, публічних закупівель, регулювання природних монополій, ліцензування, дозвільної діяльності та прийняття інших управлінських рішень, здатних змінювати умови доступу до ринку чи створювати переваги для окремих його учасників. Показано, що результативність інституційної системи залежить не лише від формального обсягу закріплених повноважень, а й від чіткого розмежування компетенції, узгодженості адміністративних процедур та наявності ефективних механізмів взаємодії між відповідними органами.

Окрему увагу приділено співвідношенню повноважень Антимонопольного комітету України з компетенцією інших органів публічної адміністрації. Встановлено, що конкурентна політика реалізується не ізольовано, а в умовах постійної взаємодії з галузевим регулюванням, державною допомогою, закупівельною політикою, регуляторною діяльністю та іншими напрямками публічного адміністрування. У зв'язку з цим рішення органів, які формально не належать до системи антимонопольного контролю, можуть мати суттєві конкурентні наслідки.

Обґрунтовано, що фрагментація компетенцій є самостійним адміністративно-правовим ризиком, оскільки створює передумови для неузгодженого регуляторного впливу, дублювання окремих функцій, виникнення прогалин у контролі та прийняття взаємно суперечливих управлінських рішень. Така ситуація може негативно впливати на правову визначеність для суб'єктів господарювання та послаблювати передбачуваність державної конкурентної політики. Запропоновано посилювати міжвідомчу взаємодію, нормативно впорядковувати інформаційний обмін, чіткіше визначати процедури координації та забезпечувати превентивну участь органів конкурентної політики у підготовці рішень інших суб'єктів публічної влади, якщо такі рішення потенційно здатні впливати на стан конкуренції.

У підрозділі 2.2 *«Адміністративні провадження у системі забезпечення та захисту економічної конкуренції»* досліджено адміністративні провадження як

основну процесуальну форму реалізації конкурентної політики та практичного здійснення повноважень органів публічної адміністрації у сфері забезпечення конкуренції. Запропоновано класифікувати відповідні провадження на превентивні, юрисдикційні та коригувальні. До превентивних віднесено процедури, спрямовані на попередження можливого порушення конкурентного середовища, зокрема контроль за концентраціями та оцінювання окремих дій до моменту настання негативних наслідків. Юрисдикційні провадження охоплюють розгляд справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, встановлення фактичних обставин та прийняття владного рішення щодо наявності або відсутності порушення. Коригувальні провадження пов'язуються з усуненням виявлених антиконкурентних наслідків, відновленням правомірного стану та приведенням поведінки суб'єктів у відповідність до вимог законодавства.

Встановлено, що належна адміністративна процедура у конкурентній сфері повинна забезпечувати чітку стадійність розгляду справи, визначеність проміжних процесуальних актів, реальну участь заінтересованих осіб, доступ до матеріалів провадження, можливість подання пояснень і доказів, дотримання строків, належне доказування та мотивування кінцевого рішення. Особливого значення набуває прозоре використання економічного аналізу, оскільки саме економічні критерії, оцінка ринкової влади, стану товарного ринку, можливих наслідків концентрації чи поведінки суб'єктів господарювання часто формують фактичне підґрунтя рішення органу конкурентної політики. У зв'язку з цим обґрунтовано, що методика такого аналізу, логіка оцінювання доказів та мотиви прийняття конкретного рішення повинні бути зрозумілими й перевірюваними.

Доведено, що процедурні стандарти виступають важливим інструментом конкретизації меж дискреційних повноважень. Обов'язок адміністративного органу розкривати критерії вибору між допустимими варіантами, враховувати альтернативи, пояснювати причини їх відхилення та обґрунтовувати пропорційність обраного заходу зменшує ризик довільного правозастосування. Такий підхід підвищує передбачуваність адміністративної практики для суб'єктів господарювання, забезпечує можливість оцінити логіку владного рішення та створює належні передумови для його ефективного адміністративного або судового перегляду.

У підрозділі 2.3 «Судовий контроль за рішеннями органів публічної адміністрації у сфері конкуренції» обґрунтовано судовий контроль як невід'ємну складову адміністративно-правового механізму забезпечення підтримки економічної конкуренції та одну з основних гарантій правомірності публічно-владного впливу на конкурентне середовище.

Встановлено, що завдання суду полягає не у підміні адміністративного органу та самостійному здійсненні його дискреційних повноважень, а у перевірці того, чи діяла публічна адміністрація в межах закону, чи дотрималася встановленої процедури, чи належно встановила фактичні обставини та чи не вийшла за допустимі межі адміністративного розсуду. У такому розумінні судовий контроль одночасно виконує правозахисну та дисциплінуючу функції. Запропоновано здійснювати судову перевірку конкурентно-чутливих рішень за трьома взаємопов'язаними напрямками. Перший охоплює процедурну законність прийняття рішення, зокрема дотримання компетенції, встановленого порядку розгляду справи, прав заінтересованих осіб, строків та вимог до мотивування. Другий напрям стосується доказової достатності фактичної основи рішення, включаючи перевірку того, чи ґрунтується воно на належних, допустимих і

достатніх доказах та чи відповідають висновки органу встановленим обставинам. Третій напрям передбачає перевірку меж адміністративної дискреції з урахуванням принципів пропорційності, обґрунтованості, правової визначеності та недискримінації. Окремо підкреслено значення мотивування адміністративного рішення для ефективності судового контролю. Недостатнє або формальне мотивування унеможливорює повноцінну перевірку того, якими саме критеріями керувався адміністративний орган, чому віддав перевагу певному варіанту рішення та яким чином врахував можливі наслідки для конкуренції.

Доведено, що судовий контроль має також превентивне значення. Правові позиції судів щодо стандартів доказування, мотивування, пропорційності, дотримання процедурних гарантій та допустимих меж адміністративної дискреції впливають на подальшу практику органів публічної адміністрації. У результаті органи влади змушені враховувати сформовані судові критерії вже на стадії підготовки та прийняття майбутніх конкурентно-чутливих рішень.

Розділ 3 «Проблеми реалізації та напрями вдосконалення адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції в умовах євроінтеграції» складається з трьох підрозділів, у яких виявлено системні проблеми чинної моделі, досліджено стандарти належного врядування та сформульовано конкретні напрями переходу до превентивної, процедурно впорядкованої й інституційно узгодженої системи забезпечення конкуренції.

У підрозділі 3.1 *«Основні проблеми адміністративно-правового забезпечення конкуренції в сучасній правозастосовній практиці»* виявлено три взаємопов'язані групи проблем: фрагментарність адміністративного впливу на конкурентне середовище, надмірну дискреційність конкурентно-чутливих управлінських рішень та процедурний формалізм.

Обґрунтовано поняття конкурентно-чутливого управлінського рішення як нормативного або індивідуального акта публічної адміністрації, який прямо чи опосередковано впливає на умови доступу до ринку, здатний створювати вибіркові переваги або бар'єри входу та може спричиняти недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції. Визначено, що до таких рішень можуть належати акти у сферах ліцензування, дозвільної діяльності, державної допомоги, регуляторної політики, публічних закупівель, надання адміністративних послуг та інших напрямів публічного адміністрування, у яких управлінське рішення здатне впливати на конкурентні умови. Для цієї категорії рішень запропоновано застосовувати підвищений процедурний стандарт, який передбачає не тільки формальну законність, а й обов'язкове обґрунтування мети втручання, критеріїв вибору рішення, його необхідності та співмірності, а також оцінку можливих альтернатив.

Розроблено тест конкурентної нейтральності адміністративної процедури як універсальний інструмент оцінювання якості підготовки та ухвалення конкурентно-чутливих рішень. Його зміст охоплює перевірку легітимності мети втручання; визначеності критеріїв допуску до ринку або умов здійснення діяльності; реальності участі заінтересованих осіб у процедурі; наявності аналізу менш обтяжливих для конкуренції альтернатив; відповідності обраного засобу принципу пропорційності; а також існування механізму перегляду, виправлення або самокорекції помилкового рішення. Обґрунтовано, що використання такого тесту дозволяє оцінювати адміністративне рішення не лише з позицій формального дотримання компетенції, а й з точки зору його реального впливу на конкурентне середовище.

У підрозділі 3.2 «Стандарти належного врядування у сфері захисту конкуренції та їх адаптація в системі публічного адміністрування України» досліджено належне врядування як систему правових вимог до організації та здійснення публічної влади у конкурентно-чутливих сферах. До ключових складових належного врядування у цій сфері віднесено конкурентну нейтральність публічної влади, процедурну якість правозастосування, координаційну узгодженість органів публічної адміністрації та змістовний судовий контроль. Встановлено, що ці елементи мають розглядатися у взаємозв'язку, оскільки недостатність хоча б одного з них знижує ефективність усього механізму забезпечення конкуренції.

Встановлено, що ефективний захист конкуренції формується через поєднання матеріально-правових заборон із належними процедурними гарантіями. Самі по собі заборони антиконкурентних дій не забезпечують стабільного конкурентного середовища, якщо рішення органів влади приймаються непрозоро, не містять належного мотивування, не допускають реальної участі заінтересованих осіб або ґрунтуються на невизначених критеріях реалізації дискреції.

Окремо досліджено ризик формальної європеїзації адміністративно-правового забезпечення конкуренції. Визначено, що механічне запозичення європейської термінології та принципів без їх трансформації у конкретні процедурні правила не забезпечує зміни правозастосовної практики. У такій ситуації принципи пропорційності, прозорості, належного мотивування чи конкурентної нейтральності залишаються декларативними, якщо вони не перетворені на критерії, за якими можна перевірити правомірність конкретного адміністративного рішення. Обґрунтовано три взаємопов'язані напрями адаптації європейських стандартів. Першим визначено уніфікацію процедурних гарантій при прийнятті конкурентно-чутливих рішень, що передбачає забезпечення участі заінтересованих осіб, обов'язковість належного мотивування, визначеність критеріїв і можливість ефективного перегляду. Другим напрямом є розвиток координації між Антимонопольним комітетом України, галузевими регуляторами, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Третім напрямом визначено посилення судового контролю за якістю адміністративної аргументації, межами дискреційних повноважень і дотриманням процедурних гарантій. Доведено, що у такій моделі конкуренція повинна розглядатися не лише як предмет діяльності Антимонопольного комітету України, а як загальний критерій належного публічного адміністрування. Відповідно, кожний орган публічної влади, рішення якого здатні впливати на умови функціонування ринку, повинен враховувати можливі конкурентні наслідки ще на етапі підготовки такого рішення.

У підрозділі 3.3 «Напрями вдосконалення адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції в Україні» визначено необхідність формування цілісної адміністративно-правової моделі, у межах якої матеріальні, інституційні, процедурні та судові механізми функціонують узгоджено. Головною ознакою такої моделі має стати її превентивна спрямованість, тобто здатність запобігати виникненню антиконкурентних наслідків ще до прийняття остаточного управлінського рішення.

Запропоновано посилити превентивну роль Антимонопольного комітету України шляхом законодавчого уточнення його участі у підготовці проєктів регуляторних та інших управлінських актів органів публічної влади, які потенційно можуть впливати на конкуренцію. Обґрунтовано доцільність запровадження

механізмів обов'язкового погодження або конкурентної оцінки окремих категорій таких проєктів із метою виявлення ризиків створення бар'єрів входу, вибіркових переваг або інших антиконкурентних наслідків до моменту набрання відповідним актом чинності. Окремим напрямом визначено законодавче закріплення мінімального конкурентного процедурного стандарту для всіх конкурентно-чутливих управлінських рішень. Обґрунтовано необхідність запровадження оцінки впливу управлінських рішень на конкуренцію як превентивного механізму, спрямованого на виявлення потенційних антиконкурентних наслідків на стадії проєктування регулювання. Особливу увагу приділено вдосконаленню механізму реалізації дискреційних повноважень. Запропоновано нормативно конкретизувати критерії вибору між декількома допустимими варіантами рішення та закріпити обов'язок органу публічної адміністрації пояснювати, чому саме обраний варіант є необхідним, пропорційним і найменш обтяжливим для конкуренції. Це має сприяти зменшенню ризику довільного адміністративного втручання та підвищенню передбачуваності регуляторної діяльності. Обґрунтовано також необхідність посилення міжвідомчої взаємодії та інформаційної координації органів публічної адміністрації. Визначено доцільність чіткого розмежування компетенції, нормативного врегулювання процедур обміну інформацією, встановлення строків виконання міжвідомчих запитів та створення механізмів узгодження рішень у випадках, коли вони одночасно стосуються компетенції декількох органів.

Узагальнено, що цільовою моделлю для України має стати перехід від реактивної, фрагментарної та переважно санкційної системи захисту конкуренції до превентивного адміністративно-правового режиму. У такому режимі конкуренція виступає не лише предметом спеціалізованого антимонопольного контролю, а загальним критерієм правомірності та якості діяльності публічної влади. Формування цієї моделі передбачає поєднання конкурентної нейтральності, єдиних процедурних стандартів, обмеження адміністративної дискреції, ефективної міжвідомчої координації, попередньої оцінки впливу управлінських рішень на конкуренцію та змістовного судового контролю.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, що полягає у формуванні цілісного підходу до адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції в Україні, визначенні його теоретико-методологічних, інституційних і процедурних засад, виявленні проблем правозастосування та обґрунтуванні напрямів удосконалення відповідного механізму в умовах європейської інтеграції. У результаті проведеного дослідження сформульовано такі висновки.

1. Встановлено, що економічна конкуренція має комплексний соціально-правовий характер і виступає елементом економічного публічного порядку. Вона забезпечує функціонування ринкових відносин на засадах рівності умов господарювання, сприяє ефективному розподілу ресурсів і виступає одним із чинників реалізації економічних прав і свобод. У публічно-правовому вимірі конкуренція розглядається як об'єкт управлінського впливу, що потребує системного нормативного та інституційного забезпечення.

2. Обґрунтовано, що адміністративно-правове забезпечення підтримки економічної конкуренції є комплексним інститутом адміністративного права, який охоплює систему

правових норм, принципів, процедур і організаційних механізмів діяльності органів публічної адміністрації. Зміст цього забезпечення полягає у формуванні належних умов функціонування конкурентного середовища, запобіганні порушенням конкуренції та усуненні наслідків антиконкурентного впливу на ринок, а також у мінімізації адміністративних рішень і дій, здатних створювати необґрунтовані бар'єри входу, вибіркові переваги чи інші антиконкурентні викривлення.

3. Доведено, що добросовісна конкуренція виступає функціональним орієнтиром публічного адміністрування у сфері економіки. Вона визначає вимоги до діяльності як суб'єктів господарювання, так і органів публічної влади, зокрема щодо забезпечення рівного доступу до ринку, недопущення необґрунтованих переваг та дотримання принципів справедливості і правової визначеності.

4. Встановлено, що нормативно-інституційні засади регулювання економічної конкуренції формують цілісну систему публічного адміністрування, у межах якої поєднуються матеріальні правові обмеження, процедурні вимоги та інституційна організація діяльності органів публічної влади. Доведено, що у праві Європейського Союзу конкуренція функціонує як базовий принцип регуляторної діяльності публічної влади, тоді як для України пріоритетним є перехід від переважно реактивної моделі до адміністративно-правового режиму, узгодженого з європейськими стандартами належного врядування.

5. Обґрунтовано концептуально-методологічні засади дослідження адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції, які базуються на поєднанні системного, функціонального, інституційного та порівняльно-правового підходів. Це дозволило розглядати конкуренцію як об'єкт цілісного адміністративно-правового впливу та виявити взаємозв'язок між правовими нормами, управлінськими рішеннями, інституційною організацією і процедурними механізмами її забезпечення.

6. Визначено, що система органів публічної адміністрації у сфері забезпечення та захисту економічної конкуренції має складну структуру, у якій центральне місце займає Антимонопольний комітет України. Ефективність функціонування цієї системи залежить від чіткого розмежування компетенцій, належної взаємодії між органами, узгодженості управлінських рішень та подолання фрагментації адміністративного впливу на конкурентне середовище.

7. Доведено, що адміністративні провадження у сфері забезпечення підтримки економічної конкуренції є ключовим процесуальним механізмом реалізації конкурентної політики, у межах якого виокремлюються превентивні, юрисдикційні та коригувальні види проваджень, у яких поєднуються аналітичний, процедурний і юрисдикційний елементи. Їх належне функціонування забезпечується стадійністю провадження, визначеністю процесуальних дій, належним мотивуванням рішень, реальністю участі заінтересованих осіб та доступністю судового перегляду.

8. Обґрунтовано значення судового контролю за рішеннями органів публічної адміністрації у сфері конкуренції як гарантії законності, обґрунтованості та пропорційності адміністративного втручання у ринкові відносини. Доведено, що судовий контроль виконує, окрім відновлювальної, ще й запобіжну функцію, оскільки формує стандарти правозастосування, обмежує адміністративну дискрецію та орієнтує органи публічної влади на дотримання процедурних вимог ще на стадії ухвалення рішень.

9. Виявлено, що сучасний стан адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції в Україні характеризується наявністю системних проблем, до яких належать фрагментарність регулювання, значний обсяг дискреційних повноважень органів публічної влади та недостатній рівень процедурної визначеності прийняття управлінських рішень, що негативно впливає на ефективність реалізації конкурентної політики, знижує передбачуваність адміністративної діяльності та підвищує ризик прийняття конкурентно-чутливих управлінських рішень без належного процедурного обґрунтування.

10. Визначено, що ключовим об'єктом адміністративно-правового впливу у сфері забезпечення конкуренції виступають конкурентно-чутливі управлінські рішення, які визначають умови доступу до ринку та потребують підвищених процедурних і судових гарантій. Обґрунтовано, що вдосконалення адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції має здійснюватися шляхом переходу від реактивної до превентивної моделі публічного адміністрування, яка передбачає запровадження механізмів попередньої оцінки впливу управлінських рішень на конкуренцію, посилення процедурних гарантій прийняття рішень органів публічної влади, підвищення вимог до їх мотивування, розвиток координації між суб'єктами публічного адміністрування та змістовне посилення судового контролю. Доведено, що адаптація європейських стандартів належного врядування у цій сфері має охоплювати уніфікацію процедурних гарантій участі, мотивування, пропорційності та неупередженості, а також запровадження координаційних механізмів між органами, рішення яких можуть впливати на конкурентне середовище. Реалізація цих підходів сприятиме узгодженню національної моделі забезпечення конкуренції з європейськими стандартами належного врядування.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Наукові статті у наукових фахових виданнях України:

1. Браславець Я. Ю. Адміністративно-правовий статус органів державної влади у сфері підтримки економічної конкуренції. *Держава та регіони*. Серія: Право. № 1 (83). 2024. С. 240–246. DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.1.39>

2. Браславець Я. Ю. Адміністративно-правові аспекти контролю та моніторингу державної допомоги для запобігання викривленням конкуренції. *Право та державне управління*. № 1. 2024. С. 505–513. DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.1.72>

3. Браславець Я. Ю. Теоретичні основи адміністративно-правового регулювання конкуренції в Україні. *Право і суспільство*. № 5. 2025. Т. 1. С. 157–166. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.5.1.20>

4. Браславець Я. Ю. Превентивні адміністративно-правові заходи протидії антиконкурентним узгодженим діям. *Правові новели*. № 26. 2025. С. 56–65. DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2025.26.6>

5. Браславець Я. Ю. Публічно-правові аспекти взаємодії держави та бізнесу у сфері підтримки добросовісної конкуренції. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 1. 2026. С. 150–154. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2026-1/32>

Наукові статті у періодичних наукових виданнях інших держав:

6. Braslavets Y., Kapitanets S. European standards of fair competition in public administration of Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 12. No. 1. 2026. P. 248–255.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Браславець Я. Ю. Інститут економічної конкуренції в системі публічного адміністрування. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права*: матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кременчук, 5–7 грудня 2024 р.). Львів – Торунь: Liha-Pres, 2024. С. 666–669.

8. Браславець Я. Ю. Контроль і нагляд за додержанням конкурентного законодавства: адміністративно-правові моделі та інструменти. *Theoretical foundations of law, public management and practice of their application: International scientific conference proceedings* (Riga, 25–26 December 2024). Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2024. Р. 406–410.

9. Браславець Я. Ю. Системно-структурний підхід до адміністративно-правового регулювання конкуренції: можливості для модернізації конкурентної політики України. *Актуальні проблеми юридичної науки та практики у воєнний період*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Львів–Торунь, 10 жовтня 2025 р.). Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука. Львів – Торунь: Liha-Pres, 2025. С. 181–185.

10. Браславець Я. Ю. Адміністративно-правові механізми підтримки економічної конкуренції в Україні: від адаптації до воєнного стану до стратегії повоєнної відбудови. *Актуальні питання розвитку науки, економіки та соціуму в умовах війни та повоєнного відновлення*: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції у 2-х т. (м. Вінниця, 16-17 жовтня 2025 р.). Т. 1. / За заг. ред. В. І. Мельник. Тернопіль: Крок, 2025. С. 78–81.

11. Браславець Я. Ю. Адміністративно-правові аспекти взаємодії органів конкурентної політики з регуляторами секторних ринків. *Стан та перспективи розвитку адміністративного права України*: матеріали XII Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (м. Одеса, 24 жовтня 2025 р.). Одеса : ОДУВС, 2025. С. 318–321.

АНОТАЦІЯ

Браславець Я. Ю. Адміністративно-правові засади забезпечення підтримки економічної конкуренції в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Міжнародний університет бізнесу і права Міністерства освіти і науки України; Одеський державний університет внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України, Одеса, 2026.

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, що полягає у комплексному дослідженні адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції в Україні, визначенні його правової природи, місця у системі публічного адміністрування та обґрунтуванні напрямів удосконалення правового регулювання і практики діяльності органів публічної адміністрації.

Обґрунтовано розуміння економічної конкуренції як об'єкта публічного адміністрування та елемента економічного публічного порядку. Запропоновано авторське визначення адміністративно-правового забезпечення підтримки економічної конкуренції як системи врегульованих нормами адміністративного права засобів, процедур, інституційних механізмів і практик діяльності органів публічної адміністрації, спрямованих на формування, підтримку та захист конкурентного середовища.

Встановлено визначальне значення процедурних стандартів діяльності органів публічної адміністрації для забезпечення передбачуваності управлінських рішень, правової визначеності та обмеження дискреційних повноважень. Визначено регулятивну, гарантійну, превентивну та контрольну функції адміністративно-правового забезпечення конкуренції. Обґрунтовано необхідність дотримання принципів законності, пропорційності, обґрунтованості, рівності суб'єктів господарювання, прозорості, розумних строків та участі заінтересованих осіб у прийнятті рішень.

Доведено, що сучасна модель публічного адміністрування у сфері конкуренції має формуватися на засадах належного врядування. Особливого значення набувають процедурні гарантії, прозорість діяльності публічної адміністрації, обмеження дискреції та ефективний судовий контроль за законністю, пропорційністю й обґрунтованістю конкурентно-чутливих управлінських рішень.

Визначено основні адміністративні процедури у сфері конкуренції: розгляд справ про порушення конкурентного законодавства, контроль за концентраціями, процедури погодження рішень органів державної влади та місцевого самоврядування, а також превентивний контроль за антиконкурентними діями. Встановлено, що дотримання процедурних вимог є умовою правомірності адміністративного рішення та гарантією захисту прав суб'єктів господарювання.

Запропоновано формування єдиної процедурної основи прийняття рішень у конкурентно-чутливих сферах, конкретизацію критеріїв реалізації дискреційних повноважень, посилення вимог до мотивування адміністративних рішень та запровадження оцінки їх впливу на конкуренцію. Обґрунтовано необхідність переходу від фрагментарної до узгодженої адміністративно-правової моделі, що поєднує матеріальні, процедурні та інституційні елементи.

Визначено напрями посилення координації між органами публічної адміністрації, удосконалення міжвідомчої взаємодії, встановлення чітких строків розгляду справ та підвищення якості мотивування рішень. Доведено, що ефективний судовий захист є необхідним механізмом відновлення порушених прав та корекції адміністративної практики. Імплементация європейських стандартів має охоплювати адаптацію законодавства, посилення процедурних гарантій, прозорості діяльності органів влади та ефективності механізмів контролю.

Ключові слова: економічна конкуренція, адміністративно-правове забезпечення, публічне адміністрування, адміністративні процедури, дискреційні повноваження, Антимонопольний комітет України, адміністративні рішення, належне врядування, судовий контроль, європейська інтеграція.

ABSTRACT

Braslavets Ya. Yu. Administrative and Legal Framework for Supporting Economic Competition in Ukraine. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Thesis for a Candidate Degree in Law in specialty 12.00.07 «Administrative law and process; finance law; information law». – International University of Business and Law of the Ministry of Education and Science of Ukraine; Odesa State University of Internal Affairs of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. Odesa, 2026.

The dissertation provides a theoretical generalization and offers a new solution to the scientific task consisting in a comprehensive study of the administrative and legal framework for supporting economic competition in Ukraine, determining its legal nature

and place within the system of public administration, and substantiating directions for improving legal regulation and the practice of public administration bodies.

The understanding of economic competition as an object of public administration and an element of economic public order is substantiated. The author's definition of administrative and legal support for economic competition is proposed as a system of means, procedures, institutional mechanisms, and practices of public administration bodies regulated by administrative law and aimed at forming, maintaining, and protecting the competitive environment.

The decisive importance of procedural standards governing the activities of public administration bodies for ensuring the predictability of administrative decisions, legal certainty, and limiting discretionary powers is established. Regulatory, guarantee, preventive, and control functions of the administrative and legal support of competition are identified. The necessity of observing the principles of legality, proportionality, reasonableness, equality of business entities, transparency, reasonable time limits, and participation of interested persons in decision-making is substantiated.

It is proved that the modern model of public administration in the field of competition should be formed on the principles of good governance. Particular importance is attached to procedural guarantees, transparency in the activities of public administration bodies, limitation of discretion, and effective judicial review of the legality, proportionality, and reasonableness of competition-sensitive administrative decisions.

The main administrative procedures in the field of competition are identified, including consideration of cases concerning violations of competition legislation, control over concentrations, procedures for approving decisions of state authorities and local self-government bodies, as well as preventive control over anti-competitive actions. It is established that compliance with procedural requirements is a prerequisite for the lawfulness of an administrative decision and a guarantee of the protection of business entities' rights.

The formation of a unified procedural framework for decision-making in competition-sensitive areas, specification of the criteria for exercising discretionary powers, strengthening requirements for the reasoning of administrative decisions, and introduction of competition impact assessment are proposed. The necessity of transition from a fragmented to a coordinated administrative and legal model combining substantive, procedural, and institutional elements is substantiated.

Directions for strengthening coordination between public administration bodies, improving interagency cooperation, establishing clear time limits for case consideration, and enhancing the quality of decision-making are identified. It is proved that effective judicial protection is a necessary mechanism for restoring violated rights and correcting administrative practice. The implementation of European standards should encompass the adaptation of legislation, strengthening of procedural guarantees, transparency of public authorities, and effectiveness of control mechanisms.

Key words: economic competition, administrative and legal support, public administration, administrative procedures, discretionary powers, Antimonopoly Committee of Ukraine, administrative decisions, good governance, judicial control, European integration.

Підписано до друку 15.09.2026.Формат 60х90/16.
Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman»/
Друк офсетний. Ум. друк .арк. 1,0
Наклад 100 прим.
Видавництво ОДУВС
м. Одеса, вул. Успенська, 1
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 3507 від 25.06.2009 р.
Тел 0487505029
e-mail rvv@oduvs.edu.ua

